

שיעור 8: מהו הומור יהודי

ברוכים הבאים לשיעור עברית

מהו הומור יהודי

שיעור מספר 8

קטע א'

המילון שלנו

מילים חדשות שצריך לדעת לפני ששומעים את הטקסט. שימו לב, המילים באות כמו בטקסט.

מסתובב, להסתובב

הולך מסביב, כדור הארץ מסתובב סביב השמש. הסביבון מסתובב. אני מרגיש לא טוב, הראש שלי מסתובב.

מסתובב, להסתובב, מסתובב

כומר

איש דת, כמו רב בבית כנסת, כומר בכנסייה.

כומר, כומר, כומר

התווכח, התווכח, להתווכח על

שני אנשים מתווכחים כאשר הם לא מסכימים ביניהם, וכל אחד מנסה להסביר לשני למה הוא צודק.

להתווכח, התווכחו, התווכחו

בקולי קולות

בקול חזק. הוא שר בקולי קולות – שר חזק.

בקולי קולות, קולי קולות

הלוויות, הלוויה

כשמישהו מת, המשפחה והחברים באים למקום שקוברים אותו, שמים אותו באדמה.

הלוויות, הלוויה, הלוויות

בדיחה

סיפור קצר ומצחיק שמספרים כדי שכולם יצחקו. שמעת את הבדיחה על רוסי, אמריקאי וישראלי שנוסעים

ברכבת? זו בדיחה נהדרת!

בדיחה, בדיחה, בדיחה

אופי

характер, character

מה חשוב יותר אצל האדם – היופי או האופי? בהתחלה מסתכלים על היופי שלו: מה הוא לובש, איך הוא נראה, אבל אחר כך האופי שלו חשוב יותר, חשוב איזה בן אדם הוא.

אופי, אופי, אופי

אסף, לאסוף

לאסוף בדיחות, לקחת בדיחות ממקומות שונים ולשים אותן ביחד. וגם אוספים בולים, אוספים תמונות.

אסף, לאסוף, אסף

שעמום

מהמילה "משעמם" – לא מעניין

- איך היה השיעור בהיסטוריה?

- ממש לא מעניין, משעמם מאוד. כל הזמן הסתכלתי בשעון. איזה שעמום!

שעמום, משעמם, שעמום

נפש

אומרים: נפש בריאה בגוף בריא. עושים ספורט בשביל הגוף ובשביל הרוח, בשביל הנפש. הוא עובד במחשבים בשביל הכסף והוא עושה יוגה ומדיטציה בשביל הנפש.

נפש, נפש, נפש

מצוין!

עכשיו, תחזרו יחד איתי על המילים החדשות:

דוגמה: מסתובב _____ מסתובב

אתם מוכנים?

בדיחה _____ כומר _____ התווכחו _____ בקולי קולות _____ הלוויות _____ אופי _____
שעמום _____ אסף _____ נפש _____

כל הכבוד!

בואו נקשיב לסיפור

מהו הומור יהודי

תקשיבו לקטע א'

אישה נכנסת לרופא, "מה יש לך?" הוא שואל, "אוי דוקטור", אומרת האישה "הידיים כואבות לי, הרגליים כואבות לי, הראש **מסתובב** לי, הלב כואב לי, ואתה יודע מה, אדוני הדוקטור, גם אני עצמי לא מרגישה טוב".

ד"ר זיגמונד פרויד, הפסיכולוג המפורסם, אמר שאין הרבה עמים בעולם, שיודעים לצחוק על עצמם כמו היהודים. הם צוחקים על כל דבר, על דברים חשובים ועל דברים פשוטים. תראו למשל, עניין חשוב ורציני כמו דת: יהדות ונצרות. גם בעניין הרציני הזה יש הרבה על מה לצחוק, למשל:

כומר ורב **התווכחו** ביניהם: איזו דת נכונה וטובה יותר. הכומר אמר: "תראה את ההבדל בינינו: בית האלוהים שלנו תמיד נקי ויפה, ואצלכם בית הכנסת תמיד מלוכלך. אנחנו מתפללים בשקט ובנימוס, ואתם צועקים בקולי קולות. ותראה גם את **ההלוויות** שלנו: ארוכות, בשקט ובסדר ושלכם - אין להן צורה וטעם." אמר הרב לכומר: "בעניין בית האלוהים המלוכלך שלנו אתה צודק, כי לאלוהים שלכם יש אישה ולשלנו אין, ולכן אין מי שינקה את הבית. התפילות אצלכם שקטות כי אלוהים שלכם צעיר יותר והשמיעה שלו טובה, ושלנו זקן ואנחנו צריכים לצעוק לו בקולי קולות כדי שהוא ישמע. בעניין ההלוויות אני רוצה להגיד לך שגם אני אוהב יותר את ההלוויות שלכם..."

הבדיחה הזאת מתוך ספר הבדיחות של אלטר דרויאנוב היא בדיחה ישנה. היום לא היו מספרים אותה. דרויאנוב נולד ב-1870 בליטא שהייתה אז חלק מהאימפריה הרוסית. הוא היה סופר, מתרגם ועיתונאי יהודי ציוני. הוא **אסף בדיחות** יהודיות שהפכו לפולקלור יהודי במשך השנים ופרסם אותן.

הבדיחות הן על כל מיני נושאים בחיים היהודיים, למשל על **אופי** של אנשים, על יחסים בין אנשים שונים: עשירים ועניים, גברים ונשים, יהודים וגויים.

דרואנוב מספר: "הייתי חולה בסנאטוריון בגרמניה. הרופא שלי אמר, שאסור לי לקרוא ספרים, רק דברים קלים. אחד מחבריי הביא לי את הספר "ההומור היהודי". הספר הזה קיצר לי הרבה שעות של **שעמום**, ומאז התחלתי **לאסוף** ולרשום כל בדיחה יהודית ששמעתי, כי הבנתי שדרך הבדיחות העממיות האלה אפשר להבין טוב יותר את **הנפש** ואת הרוח של העם היהודי. כך נולד הספר שלי."

שאלה למחשבה

האם על כל דבר, על כל נושא, אפשר לצחוק? האם אין גבולות לצחוק?

מוכנים להמשך הטקסט?

קטע ב'

המילון שלנו

מילים חדשות שצריך לדעת לפני ששומעים את הטקסט. שימו לב, המילים באות כמו בטקסט.

שואה

Катастрофа, Holocaust

הסרט המפורסם "רשימת שינדלר" של הבמאי האמריקאי סטיבן ספילברג מספר סיפור אמיתי על אדם בתקופת השואה במלחמת העולם השנייה.

שואה, שואה, שואה

תנאים

המשפחה הגדולה הזאת חיה בתנאים קשים: בדירה קטנה, לילדים אין מקום להכין שיעורים ולהורים אין מקום להיות ביחד.

תנאים, הוא מקבל תנאים טובים מאוד בעבודה החדשה: הוא מקבל בונוס, הוא מקבל גם מכונית מהעבודה.

תנאים, תנאים, תנאים

מתאבדים, להתאבד

להרוג את עצמו. היטלר התאבד בבונקר שלו בברלין בסוף המלחמה.

להתאבד, מתאבדים, להתאבד

נשק

ארטילריה היא נשק. הורגים בנשק. לחיילים במלחמה יש נשק.

נשק, נשק, נשק

הגנה

שמירה, שמירה על מקום, על מדינה, על אנשים. השם של הצבא בישראל הוא צה"ל – צבא הגנה לישראל. יש בישראל גם ארגון ששומר על הטבע, שמו – החברה להגנת הטבע.

הגנה, הגנה, הגנה

יופי!

תחזרו יחד איתי על המילים החדשות :

שואה _____ תנאים _____ מתאבדים _____ נשק _____ הגנה _____

מהו הומור יהודי

קטע ב'

בכל תקופה היסטורית היו בדיחות יהודיות, גם בזמן קשה כמו **בשואה**. הצחוק היה חלק מהחיים של האנשים בשואה כדי לשמור על הנורמליות שלהם.

הפסיכולוג ד"ר רוזנברג אומר, שההומור עוזר לאנשים להישאר נורמלים במצבים קשים מאוד. גם ד"ר זיגמונד פרויד כתב, שההומור הוא מכאניזם, הכלי הכי חזק שיש לאדם כדי לשמור על עצמו.

ועל כך תספר לנו מרים, שהייתה באושוויץ בזמן השואה :

- מרים, איך הצלחת לחיות **בתנאים** כל כך קשים ולא למות מפחד?
- תראי, כמעט מכל דבר עשינו צחוק, כי בלי הומור היינו כולנו **מתאבדים**, זה עזר לנו להישאר בני אדם אפילו בתנאים הקשים ביותר.
- מה, באושוויץ אתם צחקתם???
- אל תחשבי שבסיטואציות שהיו, לא צחקנו, ההומור היה בשבילנו **נשק** של **הגנה**. כאשר שאלו אותי איך נשארתי בחיים, אולי חשבו, שאני אגיד שאולי זה בגלל הדת או בגלל המזל או כל מיני דברים, אני אמרתי שזהו ההומור שעזר לי, כי לקחתי את הכול בצורה מצחיקה, בצורה של: זה לא קורה לי, אני בסרט, אני משחקת תפקיד קטן, לא לקחתי את זה ברצינות, זה כאילו הצגה, זה קורה בהצגה ואני אחד השחקנים, זה מה שעזר לי.
- על מה בדיוק צחקתם?
- תביני, זה היה אבסורד כל הזמן, אפילו שלא היה על מה לצחוק, חיפשנו מתחת לאדמה ומצאנו.
- תודה מרים, הדברים שסיפרת לנו מאוד מעניינים. לא חשבת שבזמנים כל כך קשים אנשים יכולים לצחוק. זיגמונד פרויד צדק כאשר הוא אמר שההומור הוא המכניזם הכי חזק שעוזר לאנשים לשמור על עצמם.

רגע של הבנה

שמעתם את הטקסט, בואו נבדוק מה הבנתם. תשמעו את השאלות ותגידו את התשובות.

תרגיל

תגידו אם המשפט נכון או לא נכון? כן או לא?

- ההומור היהודי מדבר רק על חיי משפחה.
נכון או לא נכון? _____

✓ לא נכון. היהודים צוחקים על כל דבר שיש בחיים.

- דרויאנוב האמין, שאפשר להבין טוב יותר את האופי ואת הרוח של העם היהודי דרך הבדיחות.
נכון או לא נכון? _____

✓ נכון. דרויאנוב האמין שדרך הבדיחות אפשר להבין טוב יותר את הנפש ואת הרוח של העם היהודי.

- מכל הדברים, שעוזרים לאדם לשמור על עצמו, ההומור הוא הכי חזק.
נכון או לא נכון? _____

✓ נכון. זיגמונד פרויד אמר, שההומור הוא המכאניזם הכי חזק שיש לאדם לשמור על עצמו.

- בזמן השואה היהודים לא צחקו.
נכון או לא נכון? _____

✓ לא נכון. אפילו בזמן השואה היהודים צחקו. הצחוק היה חלק מהחיים שלהם.

- מרים אמרה: "אני בסרט, אני משחקת תפקיד קטן." מזה אנחנו לומדים, שמרים הייתה שחקנית קולנוע.
נכון או לא נכון? _____

✓ לא נכון. מרים לא הייתה שחקנית קולנוע, היא רק הרגישה כאילו הכול - הצגה. השואה היא הצגה והיא, מרים, אחד השחקנים.

רגע של מילים

תרגיל

תגידו את המילה הנכונה –
הוא לא שמע אותי, לכן צעקתי ב...

א. בשקט

ב. בקולי קולות

ג. במהירות

התשובה היא: _____

✓ צעקתי בקולי קולות.

כשמשהו לא מעניין אותנו, אנחנו אומרים שאפשר למות מ...

א. משעמום

ב. משמחה

ג. מצחוק

התשובה היא: _____

✓ אפשר למות משעמום.

הרב עובד בבית כנסת, והכומר עובד ב...

א. בבית הספר

ב. בכנסייה

ג. בבית החולים

התשובה היא: _____

✓ הכומר עובד בכנסייה.

אומרים, שבכל גוף בריא יש גם...

א. הרגשה בריאה

ב. דעה בריאה

ג. נפש בריאה

התשובה היא _____

✓ בגוף בריא יש גם נפש בריאה.

חתן וכלה מבטיחים בחתונה שלהם שתמיד יהיו ביחד, גם באושר וגם בעוני, בכל ה...

א. השמחות

ב. האפשרויות

ג. התנאים

התשובה היא: _____

✓ חתן וכלה מבטיחים שתמיד יהיו ביחד בכל התנאים.

סמוראי ביפן אומר: "בשביל הכבוד שלי אני מוכן..."

א. לחייך

ב. לצעוק

ג. להתאבד

התשובה היא: _____

✓ סמוראי מוכן להתאבד בשביל הכבוד שלו.

מה חשוב יותר אצל אדם – יופי או ... ?

א. בגדים

ב. אופי

ג. צבע עיניים

התשובה היא: _____

✓ אומרים: מה חשוב יותר – יופי או אופי?

אומרים שעל טעם וריח אי-אפשר ...

א. להסתובב

ב. להתווכח

ג. להתאבד

התשובה היא: _____

✓ על טעם וריח אי-אפשר להתווכח.

השם של הצבא בישראל הוא צה"ל, הכוונה היא:

א. צבא שמירה לישראל

ב. צבא נשק לישראל

ג. צבא הגנה לישראל

התשובה היא: _____

✓ צה"ל הוא צבא הגנה לישראל.

מוכנים לתרגיל נוסף?

תרגיל

תחזרו על הדיאלוג מהטקסט. אתם מוכנים?

- מה יש לך? - שואל הרופא. _____
- אוי, דוקטור, הידיים כואבות לי, הרגליים כואבות לי, _____ הראש מסתובב לי, והלב כואב לי. _____
- וחוץ מזה, הכול בסדר? _____
- ברוך השם, אני מרגישה טוב. _____

זמן לעברית מדוברת

בטקסט שלנו יש משפט שאומר:

"מרים, איך הצלחת לחיות בתנאים כל כך קשים ולא למות מפחד?"
אומרים: למות מפחד, למות משעמום, למות מדאגה, כאשר רוצים לומר: לפחד מאוד מאוד, להשתעמם מאוד, לדאוג מאוד. גם אומרים למות מצחוק, הבדיחה הזאת כל כך מצחיקה, אני מתה מצחוק והכוונה היא – לצחוק הרבה מאוד. אפשר אפילו למות מאהבה.

דבר נוסף –

מרים אומרת בטקסט: "אפילו שלא היה על מה לצחוק, **חיפשנו מתחת לאדמה** ומצאנו."
לחפש או למצוא מתחת לאדמה, הכוונה היא: לחפש ולמצוא בכל מקום, גם במקום שקשה למצוא.
לדוגמה, הבעל אומר לאשתו: "אי אפשר היה למצוא כרטיסים לקונצרט, בסוף מצאתי **מתחת לאדמה**, איזה מזל!"

תשמעו את השיחה עם רוני סופר ברדיו גל"צ

- הסרט החדש "לילה לבן" של רוני סופר קיבל את פרס "הסרט הטוב ביותר של האקדמיה הישראלית לקולנוע". רוני סופר מספר למאזינים, לאנשים ששומעים את רדיו גל"צ (הרדיו של הצבא) על הסרט:
- מה יש לספר? עבדנו קשה בתנאים קשים מאוד. היו בסרט סצינות לא פשוטות, והשחקנית **מתה מפחד**. אבל סוף טוב – הכול טוב.
  - מה הרגשת שם, על הבמה, כשקיבלת את הפרס?
  - לא האמנתי שזה אני, שאני מקבל את הפרס – חשבתי שאני **בסרט** ויש לי תפקיד גדול. אני גם משחק וגם מסתכל על עצמי מהצד.
  - מה יהיה הסרט הבא שלך?

- אני עוד לא יודע. עוד אין לי סיפור. עוד אין לי נושא. אבל יהיה לי – אחפש מתחת לאדמה ואמצא.

רגע של דיבור

תחזרו אחריי על משפטים מהטקסט:

עבדנו קשה בתנאים קשים מאוד. _____

השחקנית מתה מפחד. _____

סוף טוב – הכול טוב. _____

חשבתי שאני בסרט ויש לי תפקיד גדול. _____

עוד אין לי סיפור. אני אחפש מתחת לאדמה ואמצא. _____

שאלה למחשבה

ד"ר זיגמונד פרויד, הפסיכולוג המפורסם אמר, שאין הרבה עמים בעולם, שיודעים לצחוק על עצמם כמו היהודים. האם אתם חושבים שזה טוב שעם צוחק על עצמו?